Utlåtande GrUU 4/2026 rd─ RP 159/2025 rd

Grundlagsutskottet

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lagar om ändring av hälso- och sjukvårdslagen samt lagen om behandling av kunduppgifter inom social- och hälsovården

Till social- och hälsovårdsutskottet

INLEDNING

Remiss

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lagar om ändring av hälso- och sjukvårdslagen samt lagen om behandling av kunduppgifter inom social- och hälsovården (RP 159/2025 rd): Ärendet har remitterats till grundlagsutskottet för utlåtande till social- och hälsovårdsutskottet.

Sakkunniga

Utskottet har hört
- konsultativ tjänsteman Outi Äyräs-Blumberg, social- och hälsovårdsministeriet
- jurist Sini Huikuri, social- och hälsovårdsministeriet
- professor (emerita) Raija Huhtanen
- professor Susanna Lindroos-Hovinheimo
- professor Olli Mäenpää.

PROPOSITIONEN

Regeringen föreslår att hälso- och sjukvårdslagen samt lagen om behandling av kunduppgifter inom social- och hälsovården ändras.

Lagarna avses träda i kraft så snart som möjligt.

I propositionen ingår ett avsnitt om lagförslagens förhållande till grundlagen samt lagstiftningsordningen. Regeringen anser att lagförslagen kan behandlas i vanlig lagstiftningsordning. Regeringen anser det dock önskvärt att grundlagsutskottet lämnar utlåtande i ärendet.

Godkänts
3.2

UTSKOTTETS ÖVERVÄGANDEN

(1) Regeringen föreslår att hälso- och sjukvårdslagen samt lagen om behandling av kunduppgifter inom social- och hälsovården ändras (nedan kunduppgiftslagen). Genom de ändringar som föreslås i 13, 14 och 24 § i hälso- och sjukvårdslagen preciseras välfärdsområdenas uppgifter i anslutning till hälsoundersökningar, screening och sjukvård. Det föreslås att det till 9 § i kunduppgiftslagen, som gäller åtkomsträttigheter till kunduppgifter, fogas ett nytt 2 mom. Enligt momentet har de yrkesutbildade personer som fastställer den målgrupp för hälsoundersökningar som avses i 13 § i hälso- och sjukvårdslagen, fastställer den målgrupp för screening som avses i 14 § i den lagen samt följer upp sådan vård som avses i 24 § 1 mom. 1 punkten i den lagen och som i ett tidigt stadium identifierar hälsoproblem och följer upp vården enligt 4 punkten i det momentet rätt att i dessa uppgifter behandla sådana nödvändiga patientuppgifter som finns i registret hos den som anordnar hälso- och sjukvård. Enligt propositionsmotiven (s. 27) gör det föreslagna momentet det möjligt att behandla patientuppgifter i de uppgifter som uttryckligen nämns i momentet även i sådana fall där det till exempel är oklart om det finns en gällande vårdrelation.

(2) Syftet med den föreslagna regleringen är enligt propositionen (s. 26) att göra det möjligt att utnyttja patientuppgifter inom hälso- och sjukvården i samband med tidig identifiering av hälsoproblem och förutseende av individers servicebehov. I propositionen granskas regleringens förhållande dels till den allmänna dataskyddsförordningens bestämmelser om automatiserat individuellt beslutsfattande, dels till förvaltningslagens bestämmelser om automatiserat avgörande av ärenden. Enligt propositionen (s. 53) ska det slutliga beslutet om eventuellt kontakttagande enligt den nu föreslagna regleringen alltid fattas av en yrkesutbildad person inom hälso- och sjukvården. Kontakten sker således inte automatiskt i och med att patientuppgifter analyseras och ett system för detta används. En yrkesutbildad person inom hälso- och sjukvården ska bedöma om patienten behöver kontaktas, vilket innebär att det alltid är en yrkesutbildad person som ansvarar för bedömningen av behovet av vård och andra medicinska bedömningar. Vid beredningen av propositionen har det enligt motiveringen (s. 41) bedömts ändamålsenligt att automatiserat beslutsfattande inom social- och hälsovården bedöms som en del av ett kommande fortsatt projekt.

(3) Grundlagsutskottet har ingenting att anmärka mot innehållet i lagförslagen. I propositionen (s. 66) motiveras behovet av ett utlåtande från grundlagsutskottet med att den föreslagna regleringen har betydelse med tanke på flera rättigheter som tryggas i grundlagen, särskilt de rättigheter som tryggas i 10 § 1 mom. och 19 § 3 mom. i grundlagen. Ett utlåtande av grundlagsutskottet behövs enligt propositionen i synnerhet för att bedöma om de föreslagna föregripande uppgifterna inom den offentliga hälso- och sjukvården och den föreslagna behandlingen av personuppgifter är förenliga med de ovannämnda grundläggande fri- och rättigheterna.

(4) Grundlagsutskottet har fäst vikt vid anvisningarna om utarbetande av regeringspropositioner (se t.ex. GrUU 46/2024 rd, stycke 6 och de utlåtanden som nämns där). I anvisningarna sägs det att om det råder osäkerhet om ett lagförslags grundlagsenlighet eller förhållande till människorättskonventioner, ska det i avsnittet om propositionens förhållande till grundlagen tas in ett uttryckligt uttalande där det sägs att det är önskvärt att propositionen förs till

grundlagsutskottet för behandling. Ett sådant uttalande tas inte in, om inte en bedömning av propositionen i grundlagsutskottet verkligen behövs på grund av något tolkningsproblem. Utskottet betonar vidare att ett sådant uttalande inte bör tas in i motiveringen i andra oklara fall än de som nämns i anvisningarna. Utskottet vill fästa statsrådets uppmärksamhet vid detta.

FÖRSLAG TILL BESLUT

Grundlagsutskottet anför

att lagförslagen kan behandlas i vanlig lagstiftningsordning.

Helsingfors 17.2.2026

I den avgörande behandlingen deltog

ordförande Heikki Vestman saml
medlem Fatim Diarra gröna
medlem Hannu Hoskonen cent
medlem Teemu Keskisarja saf
medlem Kimmo Kiljunen sd
medlem Mats Löfström sv
medlem Onni Rostila saf
medlem Henrik Vuornos saml
medlem Johannes Yrttiaho vänst
ersättare Maaret Castrén saml
ersättare Markku Eestilä saml
ersättare Joona Räsänen sd.

Sekreterare var

utskottsråd Liisa Vanhala.